

УДК 340.11:316

В. М. Пальченковадоктор юридичних наук, доцент
Класичний приватний університет**ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНА ПОКАРАННЯ**

Статтю присвячено аналізу основних концептуальних підходів у праві до розуміння покарання як соціального феномену.

Ключові слова: держава, злочин, людина, покарання, право, суспільство, теорія (концепція.)

I. Вступ

Розуміння феномену покарання насамперед пов'язане з дослідженням його значення у відображенні, правовому закріпленні та реалізації політики держави у сфері застосування кримінального покарання. Проте аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати про недостатність одностороннього, виключно теоретичного й законодавчого кримінально-правового підходу при спробі наблизитися до вирішення проблем визначення поняття, сутності, цілей, функцій та завдань покарання. Така позиція обґрунтована тим, що юридична наука, що має предметом дослідження правові явища реальної дійсності, які виступають юридичними фактами, методологічно концентрує свою увагу на описуванні й класифікації визначених ознак, враховуючи які доходимо висновку про сутність описуваних явищ, закономірності та тенденції їх розвитку.

II. Постановка завдання

Мета статті – визначити, у чому полягає феномен покарання, звернувшись насамперед до його історичних витоків, розуміння у теоретико-правовому та філософсько-правовому вимірі.

Послідовно відстоюємо позицію, що покарання необхідно аналізувати як філософський, правовий, соціальний, психологічний феномен суспільного життя, що відображає об'єктивні можливості кримінального та кримінально-виконавчого законодавства в досягненні цілей, що стоять перед покаранням. Але остеронь не повинні залишатися й інші зв'язки між різними галузями правової дійсності, а також характер взаємозв'язків права з іншими сферами життєдіяльності людини.

Таку думку сьогодні підтримує більшість учених-юристів, як в Україні, так і в інших державах, зокрема, М. Ібрагімов, О. Маноха, Д. Гончаренко, Д. Керимов, А. Козловський, О. Костенко, В. Нерсисянц, П. Рабінович, Л. Петрова, А. Поляков, Б. Чміль та ін. Тоб-

то відсутність комплексного підходу, заснованого на інтеграції всієї сукупності принципів пізнання як правової реальності загалом, так і окремих її явищ, на наш погляд, обмежує або навіть унеможлиблює виявлення загальних закономірностей розвитку як права загалом, так і окремих його проявів. Такий підхід безпосередньо стосується покарання, оскільки більшість проблемних питань виходить за межі кримінального права і потребує критичного теоретико-правового аналізу. Крім того вивчення ролі та значення покарання неможливе без пізнання загальносоціальних функцій покарання, процесу соціальної адаптації осіб, звільнених від покарання та їх ресоціалізації тощо.

III. Результати

Історія існування злочину й покарання така ж тривала, як і історія людського життя на Землі, і в цьому простежується їх феноменальність. Як правильно зазначав М. С. Таганцев, немає завершення боротьби людства з таким непереможним явищем, як злочинність. Розглядаючи покарання як соціальний феномен [1, с. 471; 2, с. 265] ми виходимо з широкого філософсько-правового розуміння поняття феномену, а саме, з урахуванням виключності, особливості такого явища, яке поряд з карою, примусом, відплатою, несе у собі прагнення відновити педагогічно занедбану особистість, корегувати її поведінку в бік правослужняної, зменшити процент рецидиву тощо. Кримінальне покарання як своєрідний феномен – це концентроване систематизуюче відображення філософських, правових та соціально-психологічних явищ, і саме у такій єдності науковцям необхідно його розглядати. Залучення до аналізу проблеми висновків та рекомендацій, сформульованих іншими галузями знань, дає змогу подати кримінальне покарання в більшому обсязі та всебічному вигляді, висвітлити такі його властивості, які донедавна юридичною наукою не вивчались.

Сьогодні можна спостерігати бажання науковців розширювати межі дослідження, проводити їх на перетині не тільки споріднених, а й інших наук, що потребує і вдосконалення методики дослідження, і вивчення

досягнень філософії, соціології, психології та психіатрії, особливо в розкритті такого феномену, як покарання. Нами взято до уваги, що кримінологічне та кримінально-правове розуміння соціальних феноменів є похідними від соціально-філософських поглядів дослідників. Адже спочатку зазначену проблематику досліджували в контексті загальнофілософських проблем – до моменту виділення кримінології та кримінального права у відносно самостійні галузі знань.

Використовуємо таке поняття, як “функція” [3, с. 168, 437; 4, с. 190], що сприяє висвітленню поняття “покарання”, його ознак, видів, систем, ефективності в новому методологічному плані, коли всі ознаки і властивості покарання перебувають у дії, виявляється його активна роль та безпосередня взаємодія з процесом його реалізації. Вихідним, фундаментальним положенням для визначення функцій покарання стало розуміння того, що функції не з’являються самі по собі. Вони зумовлені та визначені функціями та завданнями держави, що застосовує кримінальне покарання. Виходячи із завдань, які стоять перед державою, визначаються й конкретні завдання та цілі, які безпосередньо належать до покарання.

Розглянемо й поняття “метод”, а саме [5, с. 266] – це шлях пізнання певного предмета, який автор прокладає, керуючись власною гіпотезою. Зокрема, для розуміння поняття феномену покарання варто використовувати історико-правовий, порівняльно-правовий, логіко-нормативний, системно-структурний, соціологічний та інші методи. Щодо діалектичного методу, то, на наш погляд, у сучасній українській філософській літературі правильно визначено основний підхід до діалектики – вона є духовною складовою, коріниться в людському дусі й тому є екзистенційним феноменом. Саме в такому статусі діалектика виступає в Сократа, Платона, Аристотеля, у християнському середньовіччі та німецькій класичній філософії [6, с. 24].

На нашу думку, слід зауважити на такі напрями у світовій філософії, як філософська антропологія, онтологія, феноменологія, екзистенціалізм, герменевтика, а також на соціально-правові та спеціально-правові принципи права, які забезпечують домінування загальнолюдських цінностей, єдність суспільних та особистих інтересів.

Людина, її життя і здоров’я, права і свободи, честь і гідність – завжди були центральною проблемою будь-якого цивілізованого суспільства. Невипадково, коли наша країна в Конституції задекларувала необхідність розбудови правової держави [7, с. 4], це визначило обов’язок держави захищати життя та здоров’я особи, визнати життя людини найвищою соціальною цінністю.

Саме цим підтверджено намагання сформуванню демократичні та правові ознаки держави. Охорона життя та здоров’я людини – це найважливіше її завдання.

Стимулювання позитивної поведінки можливе за допомогою покарання та заохочення, а також їх гармонійного поєднання. Впродовж багатьох століть перед покаранням суспільство не висувало іншої мети, крім залякування та сатисфакції. Лише останні 250–300 років демонструють розуміння мети покарання як позитивного впливу на посткримінальну поведінку винного – виправлення та перевиховання особи, що вчинила злочин. Але при цьому виявилось, що покарання, відоме людству здавна, має обмежені можливості у сфері постпенітенціарної корекції поведінки. Вчинення особою злочину є підставою кримінально-правових відносин: якщо немає злочину, то не може бути відповідних правовідносин. Але останнє виникає лише за тієї умови, коли в скоєному діянні органами розслідування встановлено склад передбаченого кримінальним законом діяння та отримано дані, що свідчать про вчинення цього діяння саме цією особою. Виникнення кримінальних правовідносин неможливе до виникнення цієї підстави.

Кримінальне покарання як правове явище є одним із зовнішніх проявів сутності права загалом. У науці виділяють декілька підходів до зазначеної проблеми. Так, природно-правовий підхід тлумачить покарання як відновлення порушеної справедливості та засіб виправлення злочинця. Позитивно-правовий підхід передбачає, що покарання – це засіб помсти та залякування. Він характеризується тим, що в ньому порушена природна, закономірна, справедлива міра відплати за скоєне. Його рисами є абсолютизація функції залякування, невідповідність покарань злочинам у бік жорсткіших покарань за навіть незначні проступки, порушення принципу справедливості під час призначення та виконання покарань.

Історія і сучасність свідчать, що в усіх народів і в усі часи з першими проявами організованого співжиття спостерігається і покарання. Історичні факти містять дуже важливу інформацію про характер і значення каральної діяльності. Вона переконує, що заповідання певного матеріального страждання особам, які вчинили протиправні дії, є необхідною складовою співжиття, але ця обставина сама по собі ще не може бути доказом правомірності каральної діяльності, вона свідчить тільки про те, що було, але не дає повної відповіді на запитання, чому саме так це відбувалося. Отже, лише посилення на історію не є достатнім аргументом для виправдання покарання. При поясненні основ каральної діяльності держави висунуті й обґрунтовані різноманітні теорії, а саме:

теорії, що визнають право держави карати; перехідні теорії; змішані теорії; теорія вправлення тощо.

Наприклад, теорія, що виводить право карати з чуттєвих властивостей природи людини. Подібно до того, як тварина інстинктивно кидається на те, що заповдіює їй біль і страждання, так само діє й людина. Поки людина не навчилася регулювати свої інстинкти розумом, вона поширювала свою реакцію не тільки на тварин, а й на неживі предмети, що були причиною її страждань. Але згодом вона надала особливого значення шкоді, що заповдіюється ворогом – людиною. До відчуття простого фізичного болю, що викликав відповідну реакцію, приєдналося відчуття злості й помсти, породжуваних шкодою, що її завдала людина; біль і образа формували потребу вже не простої, а цілеспрямованої розплати. Але природа цієї розплати залишалася незмінною – у ній виявлялися ті самі тваринні інстинкти.

З часом цей інстинкт набув у формі здійснення права – права сім'ї, общини, представника державної влади, однак він ще довго зберігав ознаки свого походження. Через це мимоволі постає думка: може необхідно розглядати помсту як вияв людської сутності не лише в природному, а й цілком законному розумінні?; чи є можливість відшукати в умовах виникнення інституту помсти і підстави для права карати? Типовим представником такої теорії є Д. Данкварт, який дійшов висновків, що основою і джерелом права держави на покарання є чуттєві тваринні інстинкти людської природи [8, с. 111].

До інших висновків доходить теологічна теорія так званого Божественного походження права на покарання. Зокрема, представником цієї теорії є Шталь [9, с. 12], який розглядає право на покарання з таких позицій, що, усуваючи принципи нашого життя в праві, творець дав людям інститут для його охорони – державу. Це середня ланка між царством природи та царством Бога, у ній сконцентровано владу, встановлену Богом для стягнення з порушників його заповідей у галузі нашого буття. Як Бог у своєму вічному царстві судить духів і здійснює внутрішню справедливість, так і держава здійснює справедливість зовнішню. Недоліком цієї теорії є її нестійкість, оскільки вона заснована на вірі, тобто перебуває поза сферою права, і потребує скоріше богословського, ніж правового, розгляду. Зокрема, І. Фойницький, критикуючи цю теорію, зазначав, що суд людський не є судом Божим, не є його намісником, тому що, не проникаючи в душу злочинця, він здатен помилятися, до того ж застосовує лише кримінальні закони, позитивні, переповнені недоліками, які також не можна назвати божественними, оскі-

льки усім відомий порядок їх встановлення [10, с. 93].

Підставу покарання в сутності суспільства й держави відшукують представники теорій, що виводять право карати з суспільної оборони. Так, злочинець, нападаючи на державу, загрожує їй руйнуванням, держава захищається від нього, і цей засіб захисту і є покаранням. Заперечення проти такої постановки питання виникає саме по собі. Держава, поза сумнівом, має право самозахисту проти небезпеки, яка їй загрожує. Засобами такого самозахисту є: війна із зовнішніми ворогами, придушення збройною силою бунтів і повстань усередині держави, різноманітні запобіжні заходи тощо, але з принципу самооборони не можна вивести ні підстави права карати за скоєне посягання на право, ні умов застосування цього права, ні об'єму та характеру покарання. Низка теорій виводить право карати з ідеї справедливості. Застосування покарання передбачає, що кара відносно караного має етичну перевагу. Правосуддя неодмінно передбачає владу законну, визнану розумом, яка черпає з розуму свою етичну силу, свій авторитет [10, с. 156]. Але кому ж належить ця влада, на чому ґрунтується її існування? Це право засноване на сутності суспільства, на його призначенні: суспільство повинне здійснювати етичне правосуддя, що становить основний закон людського буття, але залишаючись у межах тієї обмеженості, передбаченої умовами людського співжиття. Заперечуючи суспільну владу карати, ми заперечуємо соціальний порядок і саме суспільство, тим самим заперечуємо природу людини та покладений на неї етичний порядок. Таким чином, це учення цілком правильно шукає обґрунтування права карати в умовах буття держави, але вкрай невизначеною є тільки умова, на якій тримається це право.

Теорія світової справедливості ґрунтується на ідеї, що справедливість – покарання зла й винагорода добра – це світовий закон, якому підкорюється все живе, у тому числі й людина. Цю ідею, розвинену переважно в трагедіях Шекспіра й Шиллера, криміналісти зазвичай пов'язують, як було сказано, з ідеєю справедливості, притаманною людині. Відмовившись від її неперевірених захоплень, неважко углядіти всю неспроможність цього твердження. Розглядаючи світ загалом, ми не можемо знайти там ні добра, ні зла; ні покарання, ні винагороди. Поняття ці виключно людські та соціальні, для людини поза суспільством вони існувати не можуть. Зведення поняття справедливості у світовий закон позбавляє його всякого певного змісту. У світі панує закон безумовної відповідності причини й наслідку в тому сенсі, що будь-яке явище може мати своїм наслідком тільки одне певне явище, і це явище повинне наставати з безумовною не-

обхідністю. Це теж закон відплати, але відплати індивідуальної; для того, щоб стати законом справедливості, йому бракує одного – розрізнення понять добра і зла. Але ці поняття – витвір виключно людського суспільства, вироблені його культурою та змінюються разом з ним. Більше того, і в людському суспільстві справедливість не є панівним законом, існує лише її ідея, яка непросто проникає в маси. Відплата добром за добро є далеким ідеалом майбутнього, а не панівним законом.

Розробники теорії, що виводять право карати з ідеї права, відшукують підстави карального права держави в умовах правового порядку суспільного співжиття, що становить необхідний елемент та потребує охорони від порушників усіма засобами, які залежать від держави, у тому числі й покаранням. Так, Г. Майєр зазначав, що для правової підстави покарання цілком достатньо як фактичної його необхідності, так і розуміння того, що воно відповідає сутності права та слугує вираженням неприпустимості діянь, які суперечать інтересам цього співжиття [11, с. 127]. В іншому разі право карати впливає з того, що воно виникає тільки із скоєної неправди або делікту. Норми породжують право держави на підпорядкування її наказам або заборонам усіх, хто підвладний її законам.

Теорії діалектичного рівняння розвивають положення, схожі з теоріями математичного рівняння, відрізняючись лише тим, що бачать у злочині й покаранні не абстрактні величини, що підлягають цифровому вимірюванню та взаємному зрівнянню, а крайні моменти однієї й тієї ж логічної ідеї, коли один з них повинен бути покритий іншим через закони діалектики, тобто через органічні закони однієї із сторін людського інтелекту. У всій повноті цей напрям відображено у філософії Г. Гегеля [12, с. 143].

У розумінні потерпілого й суспільства з точки зору економіки злочин завдає шкоди, що повинна бути знівельована. Шкода, завдана злочинцем, може бути розглянута або як порушення інтересів, або як порушення прав; у першому випадку відшкодування шкоди компенсує винагорода, в другому – задоволення, виконання обов'язку, що впливає з порушення права. Звідси – два напрями в галузі теорії економічного рівняння: а) економічний у вузькому значенні і б) юридичний. Перший напрям наочно відображено в системі викупів. Пізніше він закріпився в положеннях Ш. Монтеск'є і Ч. Беккарія, прийнятих у Російській імперії Катериною II: покарання має визначатися властивістю (а не тільки значущістю) самого злочину, позбавляючи злочинця того самого блага, яке він хотів відняти або відняв у потерпілого.

Поряд з розглянутими теоріями існують й інші – які вважають, що встановлення покарання визначається засадами, які ґрунту-

ються на такій якості людського розуму, як здатність порівнювати явища, з якими він стикається: знайшовши між ними тотожність, розум наче порівнює їх одне з одним – звідси погляд на покарання як на зрівняння (системи заліків). Це знайшло відображення в теоріях релігійної, космічної і моральної відплати, породило систему викупу й таліона, тобто систему залік (зрівняння) образи благом, яке кривдник пропонує скривдженному. Постійні спроби людського розуму знайти дійсну відповідність між карою і провиною містяться в тій же позитивній підставі. Але до визначення зрівняння між поняттями образи і відплати за неї людський інтелект може дійти трьома шляхами: 1) шляхом математичним, причому порівнювані поняття розглядають як величини, що підлягають точному цифровому вимірюванню; 2) шляхом діалектичним, якщо ці поняття зрівнюють на підставі загальних законів людського мислення; 3) шляхом економічним, коли ці поняття розглядають як конкретні цінності, що підлягають вимірюванню і заліку одна одної.

IV. Висновки

Теорії покарання обґрунтовують право держави карати на безумовному принципі (абсолюті), якому повинне підкорятися, і не може не підкорятися людство, незалежно від будь-яких міркувань про інтереси або користь людського співжиття. Ці засади накачують карати злочинців вже через те, що вони скоїли злочинне діяння – *guia peccatum est* [13, с. 147]. Деякі теорії (теологічна, теорія діалектичної відплати і теорія справедливості) визначають ці основи як такі, що перебувають поза поняттям “людина”, – як загальносвітовий закон; інші – зводять безпосередньо до властивостей природи людини, матеріальної духовної (етичної і розумової). Загальним запереченням проти всіх теорій цієї групи слугує таке просте міркування, що всі основні засади, на яких вони побудовані, є практично абсолютно недоведеними, тому ці теорії можуть бути з однаковою успіхом названі й абсолютними, й довірливими.

Зокрема, теологічна теорія виводить весь правовий порядок з волі Божества, яке є разом з тим джерелом будь-якого права. Державний порядок визнається віддзеркаленням порядку Божественного; державне правосуддя, відтак, є тільки галуззю правосуддя Божого; обидва підпорядковані одним і тим самим засадам і керуються одними й тими ж принципами. Право карати, згідно з цією теорією, дарується державі Богом; покарання є актом Божої волі (відплати). Теорія природженої справедливості обмежується загальними постулатами про те, що покарання злочинних діянь, як відплата за скоєне зло, є практичною необхідністю, яку зумов-

лює притаманний людині закон справедливості, тобто засади відплати злом за зло і добром за добро.

Положення, що людині іманентно власлива ідея справедливості, видається, однак, нездійсненним. Насамперед впадає в очі, що це положення є абсолютно бездоказовим. Як єдиний доказ дехто наводить ту обставину, що кожна людина відчуває мимоволі задоволення, вбачаючи триумф справедливості, і навпаки, переживає відчуття незадоволення, коли справедливість порушується. Але проти цього можна заперечити: наприклад, повсякденний досвід демонструє факти, коли людина, що придбала собі неправедним шляхом певні блага, радіє з цього аніскільки не менше, ніж чесний робітник. Коли триумф справедливості збігається з інтересами людини, тоді воно дійсно приносить їй задоволення; але поза цією умовою подібного не спостерігається. Абсолютно зрозуміло, що в громадянському суспільстві, де інтерес усіх і кожного, за винятком злочинця, полягає в охороні правопорядку, акт справедливості приносить задоволення більшості: але для висновку, що це відчуття властиве людині, немає ніяких серйозних підстав. Свідомість власної провини, наприклад, аніскільки не полегшує тяжкість покарання, як слід було б чекати при природженому відчутті справедливості, а навпаки, загострює його: страждання ж без провини, мучеництво, як відомо, надає вищу психічну насолоду. Якби відчуття справедливості дійсно було властиве всім людям, то не існувало б факту того, що люди володіють ним різною мірою, причому соціально розвинені й освічені – більшою, ніж неосвічені.

Таким чином, покарання є простою вимогою логіки; держава, застосовуючи покарання, виконує лише простий закон логічного мислення. Покарання спирається на потреби та можливості матеріального існування, фізичні й розумові. Потреби матеріального існування викликають реакцію опору проти всього, що шкодить такому існуванню; можливості фізичні надають цій реакції характеру етичної необхідності, можливості розумові висувують вимогу про відповідність між шкодою і репресією. Але це ще не вирішує питання, чому репресія має особистісний характер, передбачаючи спричинення страждання караному.

Отже, каральна діяльність держави завжди була у фокусі уваги як практиків, так і теоретиків права. Жвавий інтерес до проблем покарання пояснюється їх безумовною

важливістю на будь-якому етапі розвитку суспільства. Залежно від підходів, що застосовуються до розуміння теоретичних проблем покарання можуть докорінно змінюватися й результати практичного застосування цього інституту. Звісно, у межах статті неможливо розглянути всю теоретико-методологічну сукупність, і ми не ставили це за мету. Проте вивчення навіть незначної частини таких підходів дало змогу висвітлити загальну картину у цій складній і важливій сфері юридичної науки.

Список використаної літератури

1. Глумачний словник сучасної української мови : близько 50000 сл. / уклад. І. М. Забіяка. – Київ : Арій, 2007. – 512 с.
2. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – Київ : Укр. енцикл., 1998. – Т. 6: Т–Я. – 765 с.
3. Философская энциклопедия. – Москва : Изд-во МГУ, 1970. – Т. 5. – 368 с.
4. Керимов Д. А. Философские проблемы права / Д. А. Керимов. – Москва : Юрид. лит., 1972. – 472 с.
5. Философский энциклопедический словарь. – Москва : ИНФРА-М, 1997. – 576 с.
6. Філософія: інтерактивний курс лекцій : навч. посіб. / [О. М. Губар та ін.]. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 416 с.
7. Конституція України. – Київ : Преса України, 1997. – 80 с.
8. Основы современной философии : учеб. для высших учеб. завед. – Санкт-Петербург, 2001. – 384 с.
9. Черменина А. П. Проблемы ответственности в современной буржуазной этике / А. П. Черменина // Вопросы философии. – 1965. – № 2. – С. 11–16.
10. Фойницкий И. Я. Учение о наказании в связи с тюремноведением / И. Я. Фойницкий. – Москва : Добросвет–2000 : Городец, 2000. – 464 с.
11. Явич Л. С. Сущность права. Социально-философское понимание генезиса, развития и функционирования юридической формы общественных отношений // Л. С. Явич. – Ленинград, 1985. – С. 127–140.
12. Пионтковский А. А. Учение Гегеля о праве и государстве: уголовно-правовая теория / А. А. Пионтковский. – Москва : Госюриздат, 1963. – 468 с.
13. Познышев С. В. Очерк основных начал науки уголовного права. Общая часть / С. В. Познышев. – Москва, 1923. – 156 с.

Стаття надійшла до редакції 25.05.2015.

Пальченкова В. М. Теоретико-правовий аналіз феномена покарання

Стаття посвящена аналізу концептуальних підходів в праві розуміння покарання як соціального феномена.

Ключевые слова: государство, наказание, общество, право, преступление, теория (концепция), человек.

Palchenkova V. Theoretical and Legal Analysis of the Penalties Phenomenon

The article analyzes the main conceptual approaches in law to the understanding of penalty as a social phenomenon. Consistently is advocated the position that the penalty should be analyzed as philosophical, legal, social and psychological phenomenon of public life, expressing the objective possibility of criminal and penal legislation in achieving the goals of punishment. Aside should not be other links between the various branches of the legal reality and the nature of relationship with other parts the human life. The most problematic issues are beyond the scope of criminal law and require theoretical and critical legal analysis.

The main approaches to the definition of the phenomenon of penalty and justification for its implementation are analyzed. The essence of the natural law and positive law approaches in understanding the sentence is found. The first one interprets the sentence as restoration of justice and the correction of the offender, the second one – means that penalty – is a means of retaliation and intimidation. In order to explain the basics of the state punitive operations are discussed various theories of punishment, namely the theory that recognizes the right of the state to punish; transitional theory; mixed theory; theory of correction and other. Particular attention is paid to the theory that gave the right to punish because of the sensory property of human nature. A theological theory of divine origin of the so-called right for penalty is considered. The content of the theory of the global justice based on the idea of justice – to punish evil and to reward good, as the world law, which follow all living things, including people is studied. In this work were specified the grounds necessary for penalties stemming from the nature of society and the state. Developers theory deals with the idea that derives from the idea of the right to punish by law, seeks punitive reasons of state law in terms of legal order of social coexistence, which is a necessary element and requires protection against all violators with all possible state facilities, including punishment. It is stated that depending on the approaches that are used to understand the theoretical problems of punishment can radically change the results of practical application of this institution.

Key words: state, crime, person, penalty, law, society, theory (concept).